

První nálezy zobonosky *Chonostropheus tristis* (Coleoptera: Rhynchitidae) v jihozápadních Čechách a poznámky k jejímu rozšíření v Čechách a bionomii

Petr Kresl

Spüle 7, 340 21 Janovice nad Úhlavou; e-mail: petr.kresl@seznam.cz

KRESL P. 2018: První nálezy zobonosky *Chonostropheus tristis* (Coleoptera: Rhynchitidae) v jihozápadních Čechách a poznámky k jejímu rozšíření v Čechách a bionomii (First findings of the leaf-rolling weevil *Chonostropheus tristis* (Coleoptera: Rhynchitidae) in southwestern Bohemia and notes on its distribution in Bohemia and on its bionomy). – Západočeské entomologické listy, 9: 44–47. Online: <http://www.entolisty.cz>, 14-12-2018.

Abstract. The distribution of the leaf-rolling weevil *Chonostropheus tristis* in Bohemia (Czech Republic) is discussed in the paper. Unpublished records and some notes on its bionomy are presented. The species is recorded from western Bohemia for the first time.

Key words: new records, faunistics, *Chonostropheus tristis*, Rhynchitidae, Coleoptera, Czech Republic, Bohemia

ÚVOD

Palearktický rod *Chonostropheus* Prell, 1924 zahrnuje čtyři druhy, z čehož dva – *C. chinensis* Voss, 1939 a *C. chujoi* Voss, 1956 – se vyskytují ve východním Palearktu (Čína a Japonsko), druhé dva – *C. seminiger* (Reitter, 1881) a *C. tristis* (Fabricius, 1794) (Obr. 1) – se vyskytují v Evropě, zasahují na Kavkaz a Zakavkazí (LÖBL & SMETANA 2011). Druh *C. semi-*

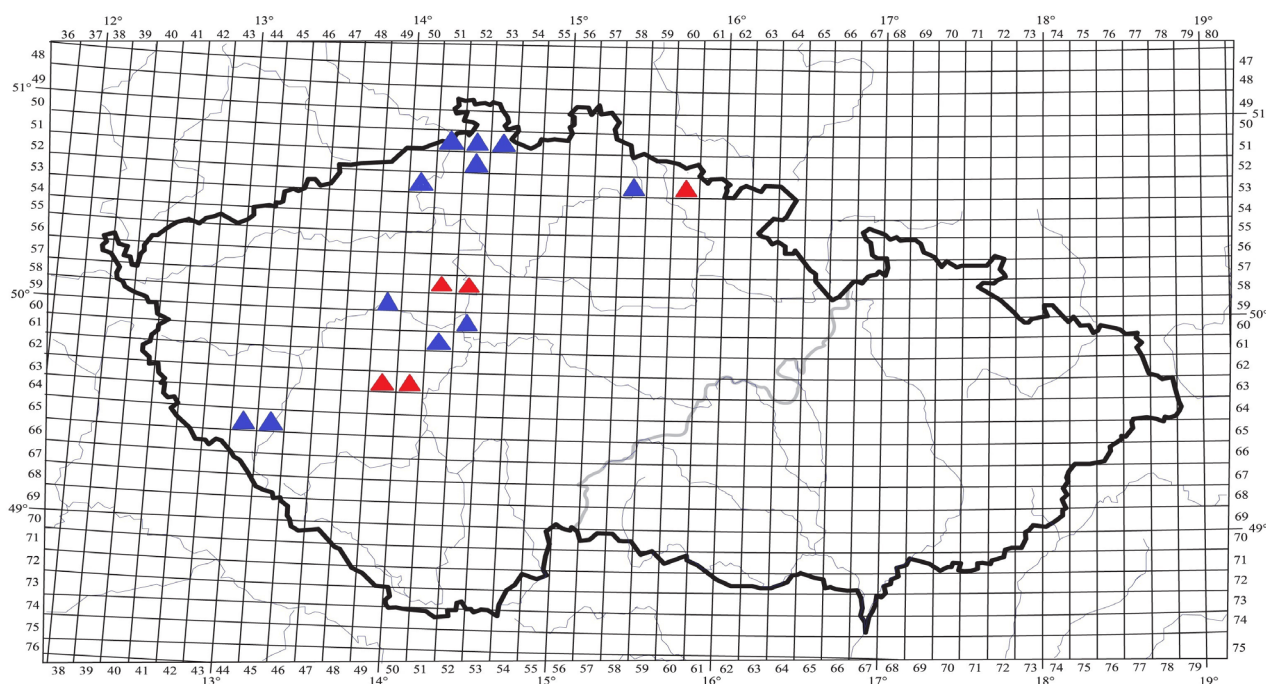
Obr. 1. *Chonostropheus tristis*. Foto: J. Skuhrovec.
Fig. 1. *Chonostropheus tristis*. Photo: J. Skuhrovec.

niger nebyl dosud na území České republiky nalezen, přestože jeho výskyt je udáván i ze sousedních zemí (Rakousko a Německo) – například Voss (1939) uvádí lokalitu „Bayern: München“ (uveden pod synonymem *C. bavariensis* Voss, 1939). *Chonostropheus tristis* je tedy dosud jediným zástupcem tohoto rodu zjištěným v České republice. Jeho rozšíření zahrnuje téměř celou Evropu, od Řecka až po Velkou Británii, není však uveden z Pyrenejského poloostrova, Skandinávie a Pobaltí (LÖBL & SMETANA 2011). Na Moravě je tento druh více rozšířen, v Čechách byl donekádna znám pouze z několika lokalit.

Dle literatury byla zobonoska pro Čechy zatím publikována pouze z následujících míst: Závist (6052) (LOKAY 1869), Prag [Praha], Johannisbad [Jánské Lázně] (5360), Příbram [Příbram] (6349–6350), Wran [Vrané nad Vltavou] (6052), Rožmitál [Rožmitál pod Třemšínem] (6349), Riesengebirge [Krkonoše] (vše DIECKMANN 1970), Brná (5350) (SCHÖN 1995), Růžová (5151) (STREJČEK 2004 a TRÝZNA 2013), Varnsdorf (5153) a Dolní Podluží (5153) (BLAŽEJ & SCHÖN 2013 a BLAŽEJ et al. 2016) a Velká Bukovina (5252) (BLAŽEJ et al. 2015). Jak z uvedeného přehledu vyplývá, její výskyt byl dosud publikován jen ze střední, severní a severozápadní části Čech. Ze západní části ČR dosud druh publikován nebyl.

MATERIÁL A METODIKA

V práci jsou zahrnuty pouze nálezy z území Čech, nálezy z Moravy a Slezska zde nejsou uvedeny. Údaje vychází z vlastních nálezů, z materiálu deter-

Obr. 2. Mapka rozšíření zobonosky *C. tristis* v Čechách: červený trojúhelník – nálezy do roku 1999 a bez uvedení data; modrý trojúhelník – nálezy od roku 2000 (včetně).

Fig. 2: Distribution map of the leaf-rolling weevil *C. tristis* in Bohemia: red triangle – records before 1999 and records without date; blue triangle – records after (and including) 2000.

Obr. 3. Biotop zobonosky *C. tristis* – Nový Herštejn u Kdyně. Foto: P. Kresl.

Fig. 3. Habitat of the leaf-rolling weevil *C. tristis* – Nový Herštejn near Kdyně. Photo: P. Kresl.

minovaného, případně revidovaného autorem. Další údaje byly získány ze sbírky Západočeského muzea v Plzni a z několika soukromých sbírek.

Všechny dále uvedené lokality jsou pro lepší identifikaci doplněny číslem faunistického mapového pole dle PRUNERA & MÍKY (1996). V úvodu zmíněné lokality z práce DIECKMANN (1970) jsou rovněž zahrnuty do mapy známého rozšíření druhu v Čechách (Obr. 2), ale údaje „Krkonoše“ a „Praha“, které zasahují do několika faunistických čtverců, nejsou v mapě vyznačeny. Jinak v případě lokalit z úvodu, které zasahují do dvou faunistických čtverců, jsou na mapě vyznačeny oba.

Systematika a nomenklatura jsou převzaty podle LÖBL & SMETANA (2011). Dle novějšího pojetí je rod *Chonostropheus* řazen do čeledi Attelabidae, podčeledi Rhynchitinae (RIEDEL 2014).

V seznamu nálezů a dalším textu jsou použity následující zkratky: occ. – západní; c. – centrální; bor. – severní; env. – okolí; leg. – sbíral; det. – determinoval; revid. – revidoval; coll. – doklad uložen ve sbírce; ex. – exemplář; pers. comm. – osobní sdělení; PP – přírodní památka; PR – přírodní rezervace; ZMP – Západočeské muzeum v Plzni.

VÝSLEDKY

Přehled nových nálezů z území západních Čech

Bohemia occ., Kdyně env. (6544), vrch Nový Herštejn (Obr. 3), 13.IV.2009, 1 ex., P. Kresl leg., det. et coll.; Bohemia occ., Slatina (6545), vrch Bělýšov, 5.V.2012, 2 ex., A. Sieber leg. et coll., P. Kresl det.; Bohemia occ., Švihov (6545), vrch Běleč, 6.V.2012, 1 ex., A. Sieber leg., P. Kresl det. et coll.

Všechny lokality spadají do území Branžovského hvozdu, který je významný velkoplošným zastoupením přirozených listnatých lesů.

První doložené nálezy z území západních Čech.

Přehled dalších dosud nepublikovaných nálezů z území Čech

Bohemia bor., Jiřetín pod Jedlovou (5153), vrch Tolštejn, 27.V.2018, 2 ex., L. Blažej leg., det. et coll.; Hradsko env. (5358), PP Nístějka, 11.VII.2015, 1 ex., J. Vávra leg., det. et coll.; Bohemia c., Tuchověřice (5851), 5 ex., Táborský leg., S. Benedikt det., coll. ZMP (in coll. J. Štaif); Roztoky u Prahy (5852), V.1946, 2 ex., J. Štaif leg., S. Benedikt det., coll. ZMP (in coll. J. Štaif); Roztoky u Křivokláta (5949), údolí potoka Klučná, 8.V.2010, 5 ex., V. Hanzlík et M. Putz leg., M. Putz det. et coll.; Roztoky u Křivokláta (5949), údolí potoka Klučná, 9.V.2010, 11 ex., V. Hanzlík leg. et det., coll. V. Hanzlík, P. Jakubec et R. Fiala; Praha-Zbraslav (6052), 8.V.2010, 1 ex., J. Smažík leg., det. et coll., P. Kresl revid.;

Velká Lečice (6151), 8.V.2013, 1 ex., O. Kouklík lgt. et coll., F. Trnka det.

Shrnutí dosud známého rozšíření na území Čech je znázorněno na Obr. 2.

Poznámky k nálezovým okolnostem

Všechny nálezy *C. tristis* byly učiněny buď přímo na javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*) nebo v podrostu pod ním na převážně zastíněných stanovištích. Exemplář z lokality Kdyně byl smýknut v travním podrostu pod mladými javory kleny (*Acer pseudoplatanus*) při cestě z parkoviště u křižovatky silnic z obcí Kdyně, Němčice a Mezholezy směrem k PR Herštýn. Stromy byly v zapojeném porostu, po celý den zastíněné. Exempláře sebrané na lokalitách Slatina – Bělýšov a Švihov – Běleč byly oklepnuty přímo z *Acer pseudoplatanus* v zapojeném porostu pod vrcholy kopců (A. Sieber, pers. comm.). Exempláře na lokalitě Roztoky u Křivokláta byly nalezeny na listech *Acer pseudoplatanus* ve výšce ca. 2–4 m v chladném údolí potoka Klučná. Javory, na kterých byly exempláře zjištěny, jsou téměř po celý den zastíněny (V. Hanzlík & M. Putz, pers. comm.). Exempláře z lokality Jiřetín pod Jedlovou byly nalezeny pouze na nízkých *Acer pseudoplatanus* (okolo 50–70 cm výšky) s různě poškozenými kmínky od zvěře či křovinořezů, kde byly nalezeny rovněž jejich smotky (L. Blažej, pers. comm.). Exemplář z lokality Hradsko byl nalezen na listu mladého stromku *Acer pseudoplatanus* u cesty nad Farským potokem (J. Vávra, pers. comm.).

Poděkování: Děkuji L. Blažejovi (Česká Lípa), V. Hanzlíkovi (Neratovice), M. Putzovi (Řevnice), A. Sieberovi (Klatovy) a J. Vávrovi (Ostrava) za poskytnutí údajů o nálezech a okolnostech nálezů. Zároveň děkuji S. Benediktovi (Plzeň) a F. Trnkovi (Olomouc) za poskytnutí údajů o jimi determinovaných exemplářích a cenné připomínky k rukopisu. Poděkování směřuje rovněž J. Skuhrovcovi (Praha) za poskytnutí fotografie *C. tristis*.

LITERATURA

- BLAŽEJ L. & SCHÖN K. 2013: Nová lokalita zobonosky *Chonostropheus tristis* (Fabricius, 1794) [New locality of the leaf-rolling weevil *Chonostropheus tristis* (Fabricius, 1794)]. – Listy Entomologického klubu při Labských pískovcích, 13: 21–22.
- BLAŽEJ L., KADLEC J., SCHÖN K. & ČERNÝ J. 2015: Entodny EK 2015 – Českolipsko [Entomological days EK 2015 – Česká Lípa region]. – Listy Entomologického klubu při Labských pískovcích, 15: 2–3.
- BLAŽEJ L., ČAPEK L., ČERNÝ J. & KADLEC J. 2016: Brouci (Coleoptera) a motýli (Lepidoptera) vrchu Hraniční buk a jeho okolí (Varnsdorf a Dolní Podluží) [Beetles (Co-

- leoptera) and butterflies (Lepidoptera) of the Hraniční buk (hill) and its environment (Varnsdorf and the Dolní Podluží region)]. – Mandava, Ročenka Kruhu přátel muzea Varnsdorf, 2015–2016: 119–154.
- DIECKMANN L. 1970: Die Arten der Untergattung *Chonostropheus* Prell aus der Gattung *Deporaus* Leach. – Beiträge zur Entomologie, 20(5–6): 579–588.
- LÖBL I. & SMETANA A. (eds) 2011: Catalogue of Palaearctic Coleoptera, Vol. 7: Curculionoidea I. – Apollo Books, Stenstrup, 373 pp.
- LOKAY E. 1869: Verzeichniss der Käfer Böhmens. – Archiv für die Naturwissenschaftliche Landesdurchforschung von Böhmen, 1, Sect. 4: 7–77.
- PRUNER L. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny (List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system). – Klapalekiana, Supplementum 32: 1–175.
- RIEDEL A. 2014: 3.4 Attelabidae Billberg, 1820. Pp. 328–355. In: LESCHEN R. A. B. & BEUTEL R. G. (eds): Handbook of Zoology, Coleoptera, Beetles, Volume 3. – De Gruyter, Göttingen, 675 pp.
- SCHÖN K. 1995: *Cimberis attelaboides* (FABR.), *Nemonyx lepturoides* (FABR.), *Lasioryhynchites caeruleocephalus* (SCHALL.) a *Chonostropheus tristis* (FABR.) (Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae) ve sbírkách entomologického oddělení Okresního muzea v Mostě [*Cimberis attelaboides* (FABR.), *Nemonyx lepturoides* (FABR.), *Lasioryhynchites caeruleocephalus* (SCHALL.) and *Chonostropheus tristis* (FABR.) (Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae) in collections of the Entomological department of the District museum in Most]. – Sborník Okresního muzea v Mostě, Řada přírodovědná, 17: 69.
- STREJČEK J. 2004: Zpráva o výsledku průzkumu fytofág-ních brouků z čeledí Chrysomelidae s. l., Bruchidae, Anthribidae a Curculionidae s. l. v NP České Švýcarsko a navazujících významných areálech v CHKO Labské pískovce v r. 2004 [Report about the research result of phytophagous beetles from families Chrysomelidae s. l., Bruchidae, Anthribidae and Curculionidae s. l. in České Švýcarsko NP and adjacent important areas in Labské pískovce PLA in 2004]. – Mscr., 25 pp. [Depon. in Knihovna Správy NP České Švýcarsko, Krásná Lípa].
- TRÝZNA M. 2013: Zobonoska klenová (*Chonostropheus tristis*) [The leaf-rolling weevil *Chonostropheus tristis*]. – České Švýcarsko – zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko, 12: 4.
- Voss E. 1939: Über einige ostasiatische Rhynchitinen, Attelabinen und Apoderinen (Col. Curc.) (81. Beitrag zur Kenntniss der Curculioniden). – Mitteilungen der Münchener Entomologischen Gesellschaft, 29(4): 608–616.

Obdrženo do redakce: 7.11.2018

Přijato po recenzích: 16.11.2018